

वार्षिक अहवाल २०१२-१३

प्रस्तावना:

निद्रिस्त तरुणाईला तिच्या सामर्थ्याची जाणीव करुन देण्याचे काम स्वामी विवेकानंदांनी केले. कोट्यवधी लोक आज भुकेने व्याकुळ आहेत, नव्हे शेकडो वर्षांपासून ते तसे तडफडत आहेत. हे बघून तुमच्या हृदयाला घरे पडतात का? त्यामुळे तुम्ही अस्वस्थ झाला आहात का? त्यामुळे तुमची झोप उडाली आहे का? ही तीव्र भावना तुमच्या नसानसांतून शिरली आहे काय? देशाच्या दुर्दशेच्या या चिंतेने ग्रासल्यामुळे तुमचा नावलौकिक, तुमची पत्नी, तुमची मुले, तुमची संपत्ती, इतकेच नव्हे, तर तुमचे स्वतःचे शरीर, या सान्यांचा तुम्हाला विसर पडला आहे का? देशभक्त होण्याची ही पहिली पायरी आहे... अगदी पहिलीच पायरी आहे.

तरुणांनो देशभक्त होणार का? या विचारधनातून स्वामी विवेकानंदांनी मांडलेली स्थिती संवेदनशील मनाला नक्कीच कृतीप्रवण करायला लावणारी आहे. पत्रकारितेच्या काळात असेच मन विषण्ण करायला लावणारे चित्र कोकणातल्या दन्याखोऱ्यात दिसले. यातूनच १२ वर्षांपूर्वी वंचित समाजघटकांसाठी सहकार्याचा रनेहार्द हात देण्याचा प्रयत्न केला. निवारा, रस्ते, पाणी, वीज, आरोग्य, शिक्षण अशा पायाभूत सेवासुविधांपासून दूर असणाऱ्या सह्याद्रीच्या खोऱ्यातील आदिवासी कातकरी तसेच इतर वंचित व आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांतील कुटुंबांना उबदार कपडे, मळगीच्या घोंगड्या, निवाऱ्यासाठी इंदिरा आवास योजनेतून घरे, बी-बियाणे, उपजिविकेची पारंपरिक साधने याचजोडीनं वंचित समाजघटकांतील मुलांना शालेय शिक्षणाच्या प्रवाहात आणण्यासाठी जाणीवपूर्वक प्रयत्न करण्यात आले.

महाराष्ट्र पत्रकार संघ, भारत सेवक अशा नामाभिधानाने हे काम निष्ठापूर्वक करण्याचा प्रयत्न सुरु होता. यातूनच मग एकत्र आलेल्या आम्हीं सदस्यांनी २२ डिसेंबर २०१२ रोजी दिशान्तर या संस्थेच्या नावानं काम सुरु केले. संस्था नोंदणीचे काम हाती घेऊन १४ मार्च २०१३ ला नोंदणी प्रमाणपत्र प्राप्त झाले. याच दरम्यान दळवटणे ता. चिपळूण येथील आदिवासी वस्तीवर बालआरोग्य तपासणी व औषधोपचार करण्यात आला.

चिखली ता. गुहागर येथे एका वाडीत घेतलेल्या रक्तदान शिबिरात २४ युवकांनी सक्रीय सहभाग घेतला. डेरवण येथील वालावलकर रुग्णालयाच्या श्री स्वामी समर्थ रक्तपेढीने याकामी महत्त्वपूर्ण सहकार्य दिले. यातून जमा झालेले रक्त गरजू गरीब रुग्णांच्या सेवेसाठी वापरण्यात आले हे विशेष. या पुढच्या काळात वसुंधरा समृद्धी प्रकल्प अंतर्गत पर्यावरण समृद्धीचा कार्यक्रम तसेच अकरावी ते पदवीपर्यंत तिन्ही शाखेतील (कला, वाणिज्य, विज्ञान) गरजू विद्यार्थ्यांसाठी मोफत पुस्तकपेढी तसेच वंचित समाजघटकातील मुलांसाठी शैक्षणिक साहित्य, गणवेश, दसर-पाटी असे मान्सून काळातील उपक्रम नजरेसमोर ठेवण्यात आले आहेत. ज्ञान, संस्कार आणि राष्ट्रनिष्ठा नव्या पिढीत रुजविण्यासाठी हे पहिले पाऊल महत्त्वाचे ठरावे.

अध्यक्ष, दिशान्तर
श्री. राजेश प. जोष्टे

नोंदणी तपशील:

नोंदणी कायदा	नोंदणी दिनांक	नोंदणी ठिकाण	नोंदणी क्रमांक
संस्था नोंदणी अधिनियम, १८६०	१४.०३.२०१३	रत्नागिरी	महाराष्ट्र/४९८२
सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था अधिनियम, १९५०	०६.०५.२०१३	रत्नागिरी	एफ /४९६४

संस्थेविषयी थोडक्यात:

१. पार्श्वभूमी:

दिशान्तर संस्थेचे संस्थापक सदस्य हे वेगवेगळ्या व्यासपीठांवरून सामाजिक कार्यात कृतीशील होते. राष्ट्रनिर्माणासाठी प्रत्येक नागरिकाने केलेली छोटीशी कृतीही अतिशय महत्त्वपूर्ण असते. आपण राष्ट्राचे आणि राष्ट्रातील जनतेचे प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष रितीने ऋणी असतो आणि हे ऋण फेडण्यासाठी मिळालेल्या प्रत्येक संधीचा सुयोग्य पद्धतीने वापर करण्याचा संस्थापक सदस्यांनी सातत्याने प्रयत्न केला. यातूनच गेल्या १२ वर्षांत सह्याद्रीच्या दऱ्याखोऱ्यातील आदिवासी, कातकरी यांच्यासह वंचित व आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल समाजघटकांसाठी अत्यंत संवेदनशील मनाने जाणीवपूर्वक कार्यक्रम व उपक्रमांची आखणी केली. रस्ते, पाणी, वीज, आरोग्य, शिक्षण अशा पायाभूत सेवासुविधांपासून कोसो दूर असणाऱ्या अशा समूहांसाठी सहकार्याचा रनेहार्द हात देऊ केला. यातूनच जीवनावश्यक साहित्य वाटप, वाडीवस्तीवरील मुलांना शिक्षणाच्या प्रवाहात आणणे, शासकीय योजनांचा लाभ मिळवून देणे, आरोग्य शिबीर, महिला व बालकांसाठी सबलीकरण यासारखे कार्यक्रम घेण्यात आले.

संस्थेचे अध्यक्ष श्री. राजेश प. जोष्टे हे सृजनशील पत्रकार आहेत. पत्रकारीता व सामाजिक योगदानासाठी सन्मान-पुरस्कार मिळालेले आहेत. गेल्याच वर्षीत्यांना भारतीय प्रेस परिषदेचा रत्रीशक्ती सन्मान मिळाला आहे. संस्था सचिव सौ. सीमा नि. यादव यांना १२ वर्षांचा स्वयंसेवी संस्थेतील कामकाजाचा व प्रशासनाचा अनुभव आहे. याशिवाय साहित्य, स्तंभलेखन यातून अत्यंत संवेदनशील सामाजिक विषयांवर त्यांनी भाष्य केले आहे. त्यांना शैक्षणिक, साहित्य, सामाजिक क्षेत्रातील योगदानाबद्दल तेजस्विनी सन्मानाने तसेच त्यांच्या प्रेमबंध या काव्यसंग्रहाला सर्वोत्कृष्ट राज्यस्तरिय काव्यरत्न सन्मान मिळाला आहे.

संस्थेचे प्रवक्ता व्यवसायाने डॉक्टर असून त्यांनी आपल्या या ज्ञानाचा उपयोग अतिशय उत्तम पद्धतीने समाजातील दुर्बल घटकांसाठी केलेला आहे. भारत सेवक व

महाराष्ट्र पत्रकार संघ हे नामाभिधान वापरून त्यांनी गेली १० वर्षे विविध सामाजिक कार्यक्रम व उपक्रम राबविले आहेत.

सामाजिक परिवर्तनाच्या चळवळीमध्ये मोठ्या स्तरावर सक्रीय होता यावे यासाठी दिशान्तर या संस्थेच्या माध्यमातून नव्या जोमाने आणि अधिक सजग आणि कृतीशीलपणे पाऊल उचलण्याचा निर्धार त्यांनी केला आणि त्यांच्या या निर्धाराला आम्ही सर्व संस्थापक सदस्यांनी पाठींबा दिला. यातून दिशान्तर या स्वयंसेवी सामाजिक संस्थेची स्थापना २२ डिसेंबर २०१२ रोजी करण्यात आली.

२. कार्यकारी मंडळ तपशील:

अ.क्र.	संपूर्ण नाव	हुद्दा	वय	व्यवसाय
१.	श्री. राजेश परशुराम जोष्टे	अध्यक्ष	३८	पत्रकारीता
२.	सौ. सीमा नितीन यादव	सचिव	३८	नोकरी
३.	श्री. अजित रामदास नाचणकर	खजिनदार	४७	नोकरी
४.	डॉ. अल्ताफ नूर सरगुरोह	प्रवक्ता	४५	व्यवसाय
५.	सौ. श्रद्धा सचिन सुवारे	सदस्य	३०	नोकरी
६.	कु. शर्वरी देवेंद्र साडविलकर	सदस्य	२४	शिक्षण
७.	श्री. उदय विष्णू बापट	सदस्य	४३	नोकरी

३. संस्थेचे प्रशासकीय कामकाज:

संस्थेचे ध्येय व धोरण सफल होण्याच्या अनुषंगाने धोरणनिश्चिती करण्यात आली. त्यातून संस्थेचे नावीन्यपूर्ण उपक्रम ठरविण्यात आले. ज्यामध्ये वसुंधरा समृद्धी, वंचित समाजघटकांना स्नेहार्द हात, सामाजिक न्याय, संस्कारी मने - सुसंस्कारी समाज, कार्यकर्ता सन्मान, ग्रामीण विकास व महिला सबलीकरण या मुद्द्यांचा समावेश आहे.

संस्थेची स्थापना २२ डिसेंबर २०१२ रोजी झाली व नोंदणी १४ मार्च २०१३ रोजी करण्यात आली. या आर्थिक वर्षातील केवळ ३ महिन्यांच्या वाटचालीत संस्थेने गेल्या १२ वर्षात केलेल्या

आपल्या सामाजिक योगदानाचा गोषवारा व नियोजित उपक्रमांसंदर्भातील माहितीपत्रक (ब्रोशर) तयार केले. एवढेच नव्हे तर संस्थेने आपले संकेतस्थळही कार्यान्वित केले आहे.

४. संस्था हितसंबंधित:

संस्थेने उत्तर रत्नागिरीत सामाजिक कामाचा वसा नि वारसा जपताना ग्रामीण भाग व दन्याखोऱ्यातून काम केले. हे काम सोपं नव्हतं. या कामात अत्यंत संवेदनशील मनोभूमिकेतून समाजातील घटक, संवेदनशील मने, युवाशक्तीची कार्यकर्ता म्हणून साथ लाभली. याचजोडीने मुंबईतील जगविख्यात अशा श्रीसिद्धिविनायक गणपती मंदिर न्यासाने मोठ्या मनानं दिशान्तर संस्थेसाठी संयुक्त विद्यमाने कार्यक्रम उपक्रमांमध्ये साथ देऊ केली आहे. त्याशिवाय कराड येथील हुतात्मा अपंग बहुउद्देशीय विकास कल्याणकारी संस्था, गुहागर येथील बलसागर युवा मंच, चिपळुणातील बलशाली हृदय मंच या सहयोगी संस्था म्हणून पुढे आल्या. या संस्थांचे सहकार्य मिळवण्यात आलेलं हे यश दिशान्तर संस्थेच्या कामकाजाला बळ देणारं ठरलं. अल्पावधीत संस्थेने मिळविलेली विश्वासार्हता एकूणच कामाला गौरवांकित करणारी ठरावी.

५. प्रमुख हस्तक्षेपाचे मुद्दे

वसुंधरा समृद्धी (आय लव्ह माय प्लॅनेट):

बदलते वातावरण, प्रदुषणाचा विळखा, रासायनिक घनगाळ, रासायनिक खते व फवारणी यामुळे दूषित झालेले जलस्त्रोत, खाडी व समुद्र, कचऱ्यात झाकोळले गेलेले सागर किनारे, ग्लोबल वॉर्मिंग, डोंगर टेकड्यांचा विध्वंस या पार्श्वभूमीवर पर्यावरण संरक्षण-संवर्धनासाठी वसुंधरा समृद्धी उपक्रम: जागृती, शिक्षण-प्रशिक्षण, पथदर्शी कार्यक्रम व उपक्रम, वसुंधरेच्या जैवविविधतेचे संरक्षण हे सृष्टीतील जीवनासाठी अत्यावश्यक आहे. निसर्ग रक्षण व संवर्धनासाठी करता येईल अशी प्रत्येक कृती.

वंचित समाजघटकांना रनेहार्द हात (जरा हाथ तुम बढाना):

देशाच्या प्रगतीत प्रत्येक घटकाचा सहभाग महत्वाचा असल्याने वंचित समाजघटकाला विकास प्रक्रियेपासून दूर ठेऊन आहे रे नाही रे घटकातील दरी वाढणे हे देशाच्या एकूणच विकास प्रक्रियेला घातक आहे. असाच एक नाही रे घटक सह्याद्रीच्या दन्याखोऱ्यात कातकरी, आदिवासी, धनगर समाजबांधवांच्या रूपाने पूर्वापार वस्ती करित आला आहे. रस्ते, पाणी, वीज, आरोग्य, शिक्षण, निवारा अशा पायाभूत सेवासुविधांपासून तसेच पुरेशा व सुरक्षित रोजगारापासून दूर असणाऱ्या या वंचित बांधवांना सहकार्याचा रनेहार्द हात देण्याचा संवेदनशील उपक्रम दिशान्तर संस्थेच्या संस्थापक सदस्यांनी गेल्या १२ वर्षांपासून हाती घेतला आहे. या

उपक्रमांतर्गत आरोग्य शिबीर, शैक्षणिक साहित्य, बी-बीयाणे, जीवनावश्यक साहित्य यांचे वाटप करण्यात येते. अशा कामातून खरेतर कुणाच्या आयुष्यात बदल घडविणे शक्य नसले तरी अशा समाजघटकांत जाणीवजागृती करण्यासाठी व त्यांना विकासप्रवाहात आणण्यासाठी हे काम सेतुबंधन ठरावे.

सामाजिक न्याय (मुझे जीने दो):

अनुसूचित जाती, जमाती, दलित, इतर मागासवर्गीय, शारीरिक आणि मानसिकदृष्ट्या दुर्बल अशा समाजघटकांच्या सबलीकरणाचे कार्यक्रम व उपक्रम. त्याचबरोबर त्यांच्या सामाजिक न्याय हक्कांसाठी जाणीवपूर्वक प्रयत्न. भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर, राजर्षि शाहू महाराज, महात्मा फूले यांना अभिप्रेत समाजातील मागास, दुर्बल, वंचित आणि उपेक्षित घटकांच्या न्याय हक्कांसाठी कृतीयुक्त उपक्रम.

संस्कारी मने, सुसंस्कारीत समाज (हमको मनकी शक्ती देना):

बदलत्या सामाजिक परिस्थितीत सामाजिक विकृतीची काही भयावह उदाहरणे समोर येत आहेत. या पार्श्वभूमीवर आपल्या भावी पिढीला शिक्षित करतानाच सुसंस्कारीत करणे गरजेचे वाटते. स्त्री-पुरूष समानता नव्या पिढीत रूजवत असतानाच एकमेकांबाबत आदर आणि मानवीय सौहार्दपूर्ण व्यवहाराबाबत जाण निर्माण करणे तसेच स्त्री-संरक्षणाबाबत विशेष जाणीव जागृती.

कार्यकर्ता सन्मान (सलाम इंडिया):

समाजात आज निष्काम कर्मयोगी वृत्तीने काम करणाऱ्यांचीच नव्हे तर सर्वदूर क्षेत्रात प्रामाणिक, निस्वार्थी, निगर्वी कार्यकर्त्यांची वानवा असल्याचे चित्र आहे. अशावेळी आजही निष्ठापूर्वक सामाजिक योगदान देणाऱ्या कार्यकर्त्यांचा गौरव करण्यासाठी दिशान्तर संस्थेतर्फे “कार्यकर्ता सन्मान” पुरस्काराचे वितरण. नव्या कार्यकर्त्यांना प्रेरणा मिळावी व युवा वर्ग सामाजिक कामात अग्रेसर व्हावा हे या पुरस्काराचे प्रयोजन आहे.

ग्रामीण विकास (एक प्रयास गाव विकास):

खासगीकरण, उदारीकरण व जागतिकीकरणाच्या पार्श्वभूमीवर रोजगारासाठी ग्रामीण युवकांच्या स्थलांतराने ग्रामीण विकासाचा पायाच डळमळीत होतो आहे असेच नव्हे तर महानगरांवरचा ताणही वाढतो आहे. दुसरीकडे शेतीकडे होत असलेल्या दुर्लक्षाने अन्न सुरक्षितता धोक्यात आली आहे. ग्रामीण विकासाचे चित्र बदलण्यासाठी नैसर्गिक संसाधनांवर आधारित ग्रामीण विकासाचे सक्षम पर्याय पुढे आणून या पर्यायांवर ठोस कृती होणे आवश्यक आहे. ग्रामीण विकास म्हणजे शहरातील उद्योग-व्यवसाय ग्रामीण भागात आणणे असा समज

खोडून ग्रामीण भागातील उपलब्ध संसाधनांवर आधारित उद्योग व्यवसाय निर्मिती करणे ही संकल्पना रूजवली पाहिजे.

महिला सबलीकरण (आदिशक्ती):

ज्या समाजातील महिला सक्षम, तो समाज सक्षम असतो. आज कोकणाचा विचार केला तर सुमारे ५०% हून अधिक लोकसंख्या स्त्रीयांची आहे. समाजविकासाचा विचार करताना एवढ्या मोठ्या समाजघटकाला विकासप्रक्रीयेपासून दूर ठेवता येणार नाही. भावी पिढी घडवण्याची जबाबदारी घेणारी स्त्री स्वतः सक्षम असायला हवी. या पार्श्वभूमीवर व्यक्ती म्हणून स्त्रीला सामाजिक, आर्थिक आणि राजकीयदृष्ट्या सक्षम करून विकासप्रक्रीयेत आणायला हवे. विविध क्षेत्रात स्त्री संघटना आणि स्त्रीनेतृत्वाने केलेली यशस्वी कामगिरी आपण जाणतो परंतु सर्वसामान्य स्त्रीया आजही स्वतःच्या अधिकारांबाबत, सामाजिक, आर्थिक आणि राजकीय भागीदारीबाबत अनभिज्ञ आहेत. समाजातील सर्व स्तरांवरील स्त्रीयांना याबाबत जागृत करणे. स्त्रीयांना त्यांच्या आंतरिक शक्तीची जाणीव करून देणे तसेच तिच्या कौटुंबिक व सामाजिक भागीदारीसाठी तिची दृष्टी विकसित करणे.

अहवाल कालावधीतील दिशान्तरचे उपक्रम:

अ.क्र.	दिनांक	ठिकाण	कार्यक्रम तपशील	उपस्थिती
१.	२७.०३.२०१३	खातू निवासस्थान, चिखली, ता. गुहागर	रक्तदान शिबीर	४५
२.	२७.०३.२०१३	बलसागर युवा मंच हॉल, चिखली, ता. गुहागर	करीअर मार्गदर्शन	१५६
३.	३०.०३.२०१३	राजावाडी, दळवटणे, ता. चिपळूण	बाल आरोग्य शिबीर व टॉनिक वाटप	९४

१. रक्तदान शिबीर:

छत्रपती संभाजी राजांच्या ३२४ व्या बलीदान दिनाच्या पार्श्वभूमीवर ग्रामीण भागातील युवकांमध्ये राष्ट्रप्रेम व सामाजिक संवेदनशीलता जागृत करण्याच्या उद्देशाने रक्तदान शिबीराचे आयोजन करण्यात आले. यासाठी डेरवण येथील भक्तश्रेष्ठ कमलाकरपंत वालावलकर रूग्णालयाच्या श्री स्वामी समर्थ रक्तपेढीचे ८ जणांच्या पथकाने रक्तदान शिबीराचे संचलन केले. २४ ग्रामीण युवकांनी या शिबीरात रक्तदान केले. ग्रामीण भागामध्ये रक्तदानासाठी मिळालेला हा सर्वात मोठा प्रतिसाद असल्याचे डेरवण रूग्णालयाच्या डॉ. जगताप यांनी विशेषत्वाने नमूद केले. युवकांना रक्तगट व रक्तदानाचे प्रमाणपत्र देऊन गौरविण्यात आले.

२. करीअर मार्गदर्शन:

शालांत परीक्षेनंतर तसेच बारावी उत्तीर्ण झाल्यावर पुढे काय? असा प्रश्न युवा वर्गाला पडतो. याच जोडीने स्पर्धा परीक्षा व एकूणच समाजाच्या व्यापक अंगाने नोकरी, व्यवसाय व अन्य क्षेत्रातील उपलब्ध संधी काणेच्या आहेत यासंबंधी जाणीव जागृती व माहिती व्हावी यासाठी करीअर मार्गदर्शन वगचे आयोजन करण्यात आले होते. शासनमान्य करीअर मार्गदर्शक अंजनवेल महाविद्यालयाचे प्रा. गणेश कुलकर्णी यांनी युवा वर्गाला संबोधित केले. युवक युवतींनी आपल्या मनातील शंका आणि विशेषकरून सनदी अधिकारी होण्यासाठी घावयाच्या परीक्षांसंदर्भात प्रश्न विचारले.

राष्ट्राला आज युवाशक्तीची आणि त्यांच्यातील ऊर्जेची गरज आहे. छत्रपती संभाजी राजांनी स्वराज्यनिर्मितीसाठी आपले बलिदान दिले. त्या धीरोत्तर बलिदानाची गाथा इतिहासात अमर आहे. त्यांच्या ३२४ व्या बलिदानदिनाच्या पार्श्वभूमीवर युवा वर्गाला दानाचा महिमा सांगणारे छत्रपती संभाजी या विषयावर संगमेश्वर येथील व्याख्याते श्री. श्रीनिवास पेंडसे यांचे व्याख्यान झाले.

३. बाल आरोग्य शिबीर व टॉनिक वाटप:

वंचित समाजघटकांना स्नेहार्द हात या संस्थेच्या उपक्रमांतर्गत वंचित समाजघटकांतील वाडीवस्तीवर बाल आरोग्य तपासणी व टॉनिकचे वाटप करण्यात आले. डॉ. अल्ताफ सरगुरोह यांनी येथील लहानग्यांना तपासले व आवश्यक त्या औषधांचे व टॉनिकचे वाटप करण्यात आले. मुलांच्या आरोग्याची काळजी कशी घ्यावी? तसेच आरोग्याविषयी प्रश्न निर्माण होताच संपर्क करण्याचे आवाहन यावेळी करण्यात आले.

कार्यालयीन पत्ता:

दिशान्तर संस्था
द्वारा श्री. नितीन विष्णू यादव
फ्लॅट क्र. ११, लौकीक अपार्टमेंट, मार्कडी,
ता. चिपळूण, जि. रत्नागिरी, महाराष्ट्र. पिन ४१९६०९.
संपर्क: ९८२२९८७४१०

वेबसाईट: www.dishantar.org

ईमेल: info@dishantar.org / dishantar2012@gmail.com